

Akademicky o preklade v textoch, súvislostiach a vzťahoch

LIASHUK, V.: *Preklad v textoch, súvislostiach a vzťahoch*.

Banská Bystrica: Belianum, Vydavateľstvo Univerzity Mateja

Bela v Banskej Bystrici. 2023. 437 s. ISBN 978-80-557-2094-4.

Igor Cintula

Filozofická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

igor.rudolfovic.c@gmail.com

Téma prekladu, prekladateľskej (translatologickej) činnosti či vzájomnej interakcie prekladov a s tým spojených sprievodných procesov periodicky vzbudzuje záujem súčasných bádateľov, snažiacich sa zodpovedaním zložitých prekladateľských dilem upevniť interkultúrne vzťahy v dynamike udalostí dnešného moderného sveta. Skutočnosť, že diskusiu o prekladoch nemožno doposiaľ hodnotiť ako uzatvorenú, potvrdzuje aj nová vedecká monografia z pera Viktórie Liashuk *Preklad v textoch, súvislostiach a vzťahoch*, ktorá bola vydaná na sklonku roku 2023. Pomerne rozsiahly – až 437 stranový – rukopis publikácie reflektuje nielen výsledky tvorivej a bádateľskej činnosti autorky za posledné obdobie, ale možno ho vnímať aj ako syntézu jej dlhoročných skúseností vo výskume prekladu umeleckých i odborných textov rozličných žánrov, a to predovšetkým v rámci triády slovanských jazykoch slovenčina – ruština – bieloruština a čiastočne aj poľského jazyka.

Keďže publikácia bola (pravdepodobne) zamýšľaná ako celok vychádzajúci zo súboru téz autorky o prekladateľskej činnosti ako významnej zložky komunikačného a kultúrneho priestoru, v ktorom práve prekladové (východiskové) texty reflektujú a zároveň tvoria medzijazykové a medzikultúrne vzťahy (Liashuk, 2023, s. 11), je už v úvodnom slove publikácie predstavených hneď deväť sledovaných oblastí, resp. cieľov. Dá sa konštatovať, že ich postupné zodpovedanie na ďalších stranách predmetnej monografie odhaľuje, na jednej strane, systematickú a svedomitú prácu V. Liashuk v oblasti traŕlatologičkej čiŕlosti; ŕa stranaŕ druhej, ponúka recipientovi originálny exkurz do mysle bádateľky, ako aj možnosť následne realizovať v prekladateľskej praxi zistenia, postupy a prekladateľské riešenia, ktoré v rukopise publikácie V. Liashuk postupne predkladá.

Z hľadiska kompozičného usporiadania sú recipientovi ponúknuté tri bloky: odborného prekladu s dôrazom ŕa tzv. sprievodŕovské texty; blok umeleckého prekladu analyzovaného o i. z hľadiska axiológie a poetológie; a špecifický blok prekladateľskej interpretácie básnika a básnického diela. V. Liashuk tak reaguje a reflektuje na skutočnosť, že „rôzne sféry životnej činnosti, ako aj systémy hodnôt v spoločnosti, ktoré sa formovali v priebehu histórie a existujú v jazyku, vytvárajú dva vzájomne sa prelínajúce systémy poznania a vedomia – praktický (nefikčný) a umelecký (v syntéze kolektívneho a individuálno-kreatívneho, autorského a čitateľského). Tieto diferencné charakteristiky sa odrážajú v špecifikách jazykového prekladu“ (Liashuk, 2023, s. 403). Každý z uvedených blokov pozostáva z nadväzujúcich podkapitol, v ktorých je pozornosť venovaná, napr. otázkam „súvzťažnosti prekladu, prekladateľa a prekladaŕého autora; prekladu slov – obrazov, vzťahu prekladaného diela a kultúrneho/kultúrno-spoločenského kontextu, na súvislosti prekladu, redigovania a štylistiky“ (ibidem, s. 14). Zvláštnosť či určitú špecifickosť predstavuje striedanie jazyka týchto podkapitol, keď V. Liashuk v rôznych častiach monografie – v závislosti od predkladanej problematiky – využíva slovenčinu, ruštinu a bieloruštinu, čím v holistickom pohľade predstavuje pomerne jedinečnú publikáciu v rámci slovenského akademického prostredia, prezentujúcu porovnávacie a kontrastívne aspekty súčasne.

Prínos takto kompozične, obsahovo i odborne zostavenej monografickej publikácie je nepopierateľný a zďaleka nie je limitovaný len pre recipienta z radov študentov translatológie. Ako inšpiratívny zdroj ponúkajúci aktuálny odborný pohľad na problematiku prekladu v slovenskej proveniencii predstavuje prínos pre vedeckých, resp. výskumných pracovníkov, ale aj pre pedagógov, vyučujúcich translatologické disciplíny na vysokoškolských pracoviskách na Slovensku a čiastočne i v zahraničí. Ako významný faktor monografie sa naprieč celým textom ukazuje dôraz autorky na aktuálnosť predkladaných zistení, ktoré podporuje vlastnou dlhoročnou prácou v oblasti prekladu.

Po obdobných monografických publikáciách, napr. od A. Valcerovej (*Hľadanie súvislostí v básnickom preklade*, 2006), J. Galla (*Úvod do prekladateľskej analýzy*, 2010), M. Štefkovej (*Preklad právnych textov na národnej a nadnárodnej úrovni*, 2005 a *Právny text v preklade : translatologické aspekty právnej komunikácie v kombináciách málo rozšírených jazykov*, 2013) či E. Dekanovej (*Preklad odborných textov v teórii a praxi I.*, 2015), tak môžeme recenzovanú monografickú publikáciu V. Liashuk *Preklad v textoch, súvislostiach a vzťahoch* (2023) vnímať aj ako ďalšiu vývojovú etapu slovenského výskumu v oblasti translatológie s akcentom autorky na vybrané slovanské jazyky, ktorá súčasne ponúka náčrt možného budúceho smerovania univerzitnej vedy (slavistiky, všeobecnej jazykovedy, vyučovania cudzích jazykov a translatológie) na Slovensku ako takej.

Literatúra:

LIASHUK, V. (2023): *Preklad v textoch, súvislostiach a vzťahoch*. Banská Bystrica: Belianum, Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.